

INHOUDSOPGAVE

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES	1
1. INLEIDING.....	3
2. BEHOEFTERAMING, DOEL, RANDVOORWAARDEN EN BESLUIT- VORMING.....	4
2.1 Behoefteraming	4
2.2 Doelen en randvoorwaarden.....	5
2.3 Besluitvorming	7
3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	9
3.1 Locatiealternatieven	9
3.2 Inrichtingsalternatieven en Meest Milieuvriendelijk Alternatief.....	9
3.3 Nulalternatief	10
4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN	11
4.1 Bodem, grond- en oppervlaktewater	12
4.2 Landschap, natuur en cultureel erfgoed.....	12
4.3 Woon- en leefmilieu	13
5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	15
6. LEEMTEN IN INFORMATIE.....	15
7. EVALUATIEPROGRAMMA.....	16
8. VORM EN PRESENTATIE.....	16
9. SAMENVATTING VAN HET MER	16

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 8 november 1999 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 215 d.d. 8 november 1999
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie adviseert:

- In het MER een onderbouwing te geven van de behoefte-raming (autonome behoefte en bestuurlijke ambitie) voor bedrijventerreinen, rekening houdend met de nog te benutten ruimte op bestaande bedrijventerreinen en de voorgenomen ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen in de regio. Aangegeven moet worden in welk deel van de behoefte het Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT) zal voorzien.
- Uit de doelen voor het bedrijventerrein programma's van eisen voor de locatiekeuze af te leiden die aangeven:
 - welke eisen worden gesteld aan de omgeving door het RBT (selectiecriteria waaraan de omgeving moet voldoen);
 - welke eisen door de omgeving worden gesteld aan het RBT (randvoorwaarden waaraan de locatiekeuze moet voldoen).
- Toepassing van deze eisen moet leiden tot de uiteindelijke selectie van één of slechts een zeer beperkt aantal (voorkeurs)locatie(s). De Commissie beveelt aan het gebied waarbinnen de zoekgebieden en locaties gevonden moeten worden samen te laten vallen met het gebied waarbinnen de behoefte-raming voor het RBT is uitgevoerd.
- Een programma van eisen met toetsingscriteria voor de inrichting van de locatie op te stellen, uitgaande van een te definiëren concept voor duurzaamheid. Op basis hiervan zullen de milieugevolgen van de inrichtingsalternatieven van de geselecteerde locatie(s) worden beschreven en vergeleken.
- Binnen het concept van duurzaamheid aan te geven hoe wordt gerealiseerd dat de gereserveerde ruimte voor het RBT daadwerkelijk wordt benut voor de categorieën bedrijven waarin het RBT volgens de behoefte-raming moet voorzien.
- Indien na het selectieproces meer dan één (voorkeurs)locatie resteert, dient voor elk van deze locaties een inrichtings-MMA ontwikkeld te worden, waarbij maximaal wordt ingespeeld op een milieuvriendelijke inpassing in de omgeving en een duurzame inrichting en gebruik van het terrein.

1. INLEIDING

Het Programmeringsoverleg (PO) Twente¹ heeft het voornemen een regionaal bedrijventerrein in Twente (RBT) tot ontwikkeling te brengen op een nog nader te bepalen locatie. Voor de lokalisering van het RBT zijn twee zoekgebieden aangewezen. Deze zoekgebieden zullen worden beoordeeld op geschiktheid voor de realisering van het RBT. Deze beoordeling zal resulteren in één of meer potentiële locaties van tenminste 130 ha netto. Uiteindelijk zal één locatie worden opgenomen in het Streekplan. Gezien de omvang van het project (tenminste 185 ha bruto oppervlak) is de m.e.r.-plicht van toepassing. Het bevoegd gezag voor het besluit is Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel.

Bij brief van 8 november 1999 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het milieueffectrapport². De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de staatscourant op 8 november 1999³.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie is onder de indruk, niet alleen van de grote hoeveelheid, maar ook van de kwaliteit van de inspraakreacties⁵. Bij het opstellen van de richtlijnen heeft de commissie dankbaar gebruik gemaakt van de aanvullende informatie in de inspraakreacties en van relevante lokale en regionale beoordelingsaspecten, die volgens de insprekers in het MER aan de orde dienen te komen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieumomstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven;
- belangrijke onjuistheden bevat die ter voorkoming van misverstanden weerlegd dienen te worden.

¹ Hiervan maken deel uit de provincie Overijssel, de gemeenten Almelo, Hengelo, Enschede, Borne, Hellendoorn en Oldenzaal, de Regio Twente en de Kamer van Koophandel.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁵ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

2. **BEHOEFTERAMING, DOEL, RANDVOORWAARDEN EN BESLUITVORMING**

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieueffectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Behoefteraming

Het MER moet aangeven wat de behoefte is aan een nieuw Regionaal Bedrijfsterrein in Twente (RBT). De behoefteraming (autonome behoefte en bestuurlijke ambitie) moet duidelijk maken waarin het RBT zich onderscheidt van de overige bedrijventerreinen in Twente wat betreft de herkomst, de grootte en de aard van de bedrijven⁶. In het MER is daarom, in aanvulling op de informatie die de startnotitie biedt, nadere uitwerking nodig op de volgende punten:

- Wat is de behoefte aan bedrijfsterrein voor lokale en voor regionale bedrijven en het huidige (bestaande en te ontwikkelen) aanbod voor lokale en regionale bedrijven in de stedenband en binnen de regio Twente (aan te geven in kaartbeelden).
- In de startnotitie wordt aangegeven dat op korte termijn een RBT nodig is voor met name de grotere bedrijven die thuis horen op de locatietypen gemengd-plus en Transport& distributie terrein. Het MER moet aangeven waarom de (zachte) plannen die grotendeels zijn opgenomen in de Partiële streekplanherziening Stadsgewest Twente en die voorzien in een netto uitgeefbaar oppervlak van 180 hectare van deze locatietypen, niet in deze behoefte kunnen voorzien.
- Benoem de kwaliteit die nodig wordt geacht voor die bedrijvigheid en geef aan wat de beperkingen zijn in de kwaliteit van het beschikbare aanbod (kaveloppervlakte en ontsluiting): welk deel van het aanbod is op grond hiervan als incourant te beschouwen⁷?
- In hoeverre kan door herstructurering van bestaande bedrijventerreinen in de behoefte worden voorzien?

Uit de behoefteraming moet duidelijk blijken voor welk deel van de behoefte aan bedrijfsterrein het Regionaal Bedrijven Terrein een oplossing moet

⁶ De Commissie wijst op een aantal inspraakreacties die inhoudelijk dieper op de behoefteraming en op mogelijkheden voor zuinig ruimtegebruik ingaan (o.a. de reacties 212, 152 en 149, zie bijlage 4). De Commissie adviseert deze informatie in het MER te betrekken.

⁷ De Commissie adviseert hierbij ook in te gaan op inspraakreactie 190 (zie bijlage 4), waarin aan de hand van voorbeelden vraagtekens worden gesteld bij de stelling dat de huidige kwaliteit van het aanbod onvoldoende zou zijn.

bieden. Aangegeven moet worden hoeveel hectare netto en bruto nodig zijn voor de ontwikkeling van het RBT.

2.2 Doelen en randvoorwaarden

Uit de behoefte-raming (autonome behoefte en bestuurlijke ambitie) moet een concrete en duidelijke omschrijving van de *doelen van het RBT* worden afgeleid. Op basis van de doelen worden selectiecriteria geformuleerd voor de *locatie* van het RBT. Ook moet het MER de *doelen voor de bescherming van het milieu* aangeven die gelden voor het zoekgebied en zijn opgesteld door de overheden. De doelen voor het milieu kunnen worden omgezet in randvoorwaarden per 'netwerk', zoals aangegeven in de startnotitie. De selectiecriteria en de randvoorwaarden vormen gezamenlijk een programma van eisen voor de keuze van de locatie voor het RBT.

Ook worden op basis van de doelen toetsingscriteria ontwikkeld die gezamenlijk een programma van eisen vormen voor de *inrichting* van het RBT. Deze toetsingscriteria zijn de basis voor de inrichting en de beschrijving en vergelijking van milieugevolgen.

Programma van eisen voor de locatiekeuze van het RBT

Aspecten die moeten leiden tot selectiecriteria in het programma van eisen voor het RBT zijn:

- de minimale ruimte die nodig is voor het bedrijventerrein en bijbehorende milieubeschermingszones, rekening houdend met eventuele latere uitbreidingsmogelijkheden;
- de positionering bij bestaande bedrijventerreinen;
- de nabijheid ten opzichte van woonkernen in verband met de beperking van de omvang van het woon-werkverkeer;
- de ligging ten opzichte van bestaande infrastructuur (wegen, rail, water, vliegveld);
- de benodigde infrastructuur voor het ontsluiten van locaties (multimodale ontsluiting) in verband met woon-werkverkeer, het zakelijke verkeer en het goederenvervoer;
- de te vestigen typen bedrijven en de omvang ervan (VNG-typering);
- de omvang van de kavels;
- de ligging ten opzichte van recreatievoorzieningen.

Aspecten die moeten leiden tot randvoorwaarden in het programma van eisen vanuit het milieubelang, gerelateerd aan de 'netwerken', zijn:

- de ligging ten opzichte van:
 - stiltegebieden;
 - de provinciale ecologische structuur en andere gebieden met natuurwaarden;
 - grondwater- en bodembeschermingsgebieden;
 - het hydrologische systeem;
 - landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle gebieden;
 - aardkundige waarden (GEA-objecten);
 - woonkernen en recreatiegebieden in verband met hinder;

- de mogelijkheid bij het uitgangspunt van zuinig en intensief ruimtegebruik de netto/bruto-verhouding van 7/10 te verhogen.

Selectie van locaties

De selectiecriteria voor het initiatief en de randvoorwaarden vanuit het milieu leiden tot de keuze van locaties die in het MER worden onderzocht omdat deze de beste potentie hebben om het RBT te ontwikkelen. De startnotitie geeft twee zoekgebieden aan waarbinnen kansrijke locaties gezocht worden. De toepassing van de systematiek zoals in dit advies wordt aangegeven kan er toe leiden dat meer of minder zoekgebieden gekozen worden voor nadere studie in het MER. Het MER moet de keuze van gebieden onderbouwen met behulp van het programma van eisen voor de locatiekeuze⁸.

Het is denkbaar dat de selectie van locaties leidt tot één kansrijke locatie. In dat geval kan bij het beschrijven van alternatieven volstaan worden met het uitwerken van inrichtingsvarianten voor die locatie. Indien twee of meer locaties worden geselecteerd zullen de inrichtingsvarianten van die locaties met elkaar vergeleken moeten worden om te komen tot een voorkeurslocatie en een meest milieuvriendelijk alternatief.

Programma van eisen voor de inrichting van het RBT

Aspecten die moeten leiden tot toetsingscriteria in het programma van eisen voor de inrichting van het RBT zijn:

- vervoers- en logistiek management; multimodale ontsluiting;
- ruimtegebruik (verhouding openbare ruimte en uitgeefbare ruimte, mogelijkheden voor intensief dan wel meervoudig ruimtegebruik);
- het gebruik van water, energie en grondstoffen;
- de beïnvloeding van het geohydrologisch en waterhuishoudkundig systeem;
- landschappelijke inpassing en vormgeving van bebouwing en openbare ruimte;
- milieuzonering, gerelateerd aan wettelijke milieueisen (geluid, hinder, veiligheid).

De concrete invulling van deze aspecten moet een uitwerking zijn van de doelstelling van de initiatiefnemer voor een duurzaam bedrijventerrein⁹.

⁸ De Commissie merkt op dat de op selectiecriteria en randvoorwaarden in de op te stellen programma's van eisen niet vanzelfsprekend leiden tot de selectie van de twee zoekgebieden met drie locaties zoals beschreven in de startnotitie. De argumentatie daarvoor is onvolledig en niet geheel consistent. Zo wordt in de voorselectie de locatie Amelo-Zuidoost afgewezen op grond van de aanwezigheid van een ecologische verbindingzone. Andere locaties worden gehandhaafd terwijl ook daar ecologische verbindingzones aanwezig zijn, zoals Borne-Noord en Hengelo-Oldenzaal. Juist deze twee locaties liggen in ecologisch en landschappelijk kwetsbare en beschermde gebieden. De locatie Hengelo-Oldenzaal scoort bovendien relatief laag in het locatieonderzoek "land in zicht voor bedrijven". Ook vele inspraakreacties, zoals die van de regionaal inspecteur Milieuhygiëne-Oost en van de directeur van de directie LNV-Oost (zie de nrs. 216 en 217 in bijlage 4), achten de voorselectie van locaties niet adequaat. Een juiste onderbouwing in het MER, op basis van de programma's van eisen, is dan ook van groot belang. Andere inspraakreacties die zinvolle opmerkingen maken over de selectie van locaties zijn onder andere de nrs. 178, 200, 190, 188, 181, 133 en 91 (zie bijlage 4).

⁹ Hierbij kan gebruik gemaakt worden van o.a. de volgende publicaties:
Ministerie van Economische Zaken, stuurgroep boegebeeld duurzame bedrijventerreinen: Duurzame

2.3 Besluitvorming

De randvoorwaarden (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) die gelden bij dit voornemen zijn weergegeven in het programma van eisen zoals in paragraaf 2.2 aangegeven. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp)plannen en -wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Hierbij dient ook ingegaan te worden op de relatie tussen het RBT en andere initiatieven voor bedrijventerreinen in de regio Twente.

In de zoekgebieden liggen gebieden die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen op grond van het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Locaties lijken niet te zijn gelegen in de nabijheid van een kerngebied van de ecologische hoofdstructuur. Wel liggen provinciaal begrensde natuurgebieden in het studiegebied. Op deze gebieden is de beschermingsformule uit het Structuurschema Groene Ruimte van toepassing.

De Commissie adviseert om in het MER duidelijk op kaart aan te geven welk gedeelte van het studiegebied gelegen is in, of grenst aan, gebieden in de (provinciale) ecologische hoofdstructuur. Daarbij dient te worden vermeld of het gaat om bestaande natuurterreinen of bossen, dan wel om landbouwgronden of natuurontwikkelingsgebieden. In het laatste geval is informatie nodig of deze gebieden voor de provincie zijn begrensd. Vervolgens moet worden aangegeven of het studiegebied is gelegen in de begrensde ecologische hoofdstructuur. Tevens dient te worden vermeld om welk type gebied(en) het gaat (kleinere natuurgebieden vallend onder de NB-wet, verbindingszones etc.).

Het Structuurschema Groene Ruimte staat geen ingrepen en ontwikkelingen toe in en in de onmiddellijke nabijheid van statusgebieden, indien deze *wezenlijke kenmerken of waarden* van het kerngebied aantasten. Alleen bij een *zwaarwegend maatschappelijk belang* kan hiervan worden afgeweken. De aanwezigheid van een dergelijk belang dient op basis van onderzoek door de initiatiefnemer te worden aangetoond. Hierbij moet ook worden nagegaan of aan dit belang niet redelijkerwijs elders of op een andere wijze tegemoet kan worden gekomen. Indien *wezenlijke waarden* worden aangetast en sprake is van een *zwaarwegend maatschappelijk belang* moet -conform het Structuurschema Groene Ruimte- worden aangegeven of er alternatieve locaties mogelijk zijn waarbij geen wezenlijke waarden worden aangetast. Indien dat het geval is zullen deze locatiealternatieven moeten worden uitgewerkt op hetzelfde detailniveau als de overige alternatieven. Tevens moet worden aangegeven welke fysieke compenserende maatregelen bij de alternatieven genomen kunnen worden, indien ook na het treffen van mitigerende maatregelen wezenlijke waarden worden aangetast¹⁰.

bedrijventerreinen, handreiking voor het management van bedrijven en overheid, november 1998.
Provincie Noord-Brabant: Handreiking efficiënt ruimtegebruik op bedrijventerreinen, februari 1999.

¹⁰Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de volgende publicaties:

Ministerie LNV, Directie Groene Ruimte en Recreatie: *Uitwerking compensatiebeginsel SGR*, oktober 1995.

Bij aantasting van wezenlijke waarden en kenmerken door het bedrijventerrein zal vooral aandacht besteed moeten worden aan verstoring van de waterhuishouding en daaraan gerelateerde ecologische processen en aan versnippering van populaties.

Het MER moet eveneens vermelden of beïnvloeding mogelijk is van gebieden die zijn of zullen worden aangewezen op grond van de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. In dat geval zijn de beschermingsformules van deze richtlijnen van toepassing.

Ook dient te worden aangegeven welke gebieden een bijzondere bescherming genieten op basis van landschappelijke kwaliteiten. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan gebieden die vallen onder de gebiedscategorie "behoud en herstel bestaande landschapskwaliteit" in het Structuurschema Groene Ruimte. Voor deze formuleert het SGR eveneens beschermingsformules, waaronder het compensatiebeginsel¹¹.

De zoekgebieden zijn deels gelegen in de (nabijheid van) plangebieden voor de landinrichtingsprojecten Saasveld-Gammelke, Enschede-Noord en Enter. In het kader van deze landinrichtingsprojecten zijn onder andere natuurontwikkelingsprojecten in voorbereiding. Het MER moet de relatie met deze plannen aangeven¹².

Het MER dient voor de reservering in het streekplan van een locatie voor ontwikkeling van het RBT. Tevens kan worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren. De Commissie adviseert als invulling van het concept van duurzaamheid te beschrijven hoe wordt gerealiseerd dat de gereserveerde ruimte voor het RBT daadwerkelijk wordt benut voor de categorieën bedrijven waarin het RBT volgens de behoefteraming moet voorzien.

Provincie Overijssel: Richtlijnen voor de toepassing van het compensatiebeginsel voor natuur, bos en landschap, mei 1998.

¹¹ De Commissie wijst hierbij op inspraakreactie 216 (zie bijlage 4), die aangeeft dat het zoekgebied tussen Almelo en Hengelo en het zoekgebied Almelo-Zuid/Borne-Noord (deels) gelegen zijn in de gebiedscategorie "Behoud en herstel bestaande landschapskwaliteit". Ingrepen in dergelijke gebieden zijn alleen mogelijk bij aanwezigheid van een zwaarwegend maatschappelijk belang. Deze inspraakreactie gaat ook in op andere belangrijke (beleids)ontwikkelingen in de zoekgebieden, zoals de pilot reconstructiegebied Hart van Twente, de ontwikkeling van het landgoed van de 21ste eeuw en een geplande boslocatie > 100 ha. Het MER moet op de betekenis hiervan voor de ontwikkeling van het RBT ingaan.

¹² Zie onder andere de inspraakreacties 188, 201 en 166 (bijlage 4).

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Locatiealternatieven

De keuze van de locatiealternatieven die worden uitgewerkt moet worden gemotiveerd evenals de selectie van het voorkeursalternatief. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het "programma van eisen" zoals geformuleerd in paragraaf 2.2 van dit advies. De exacte ligging en begrenzing van de locaties (eventueel zoekgebieden als nog een optimalisatie moet plaatsvinden op grond van inrichtingseisen) en de situering ten opzichte van "netwerken" uit het beleid en kwetsbare gebieden in de omgeving moet worden aangegeven op kaart.

3.2 Inrichtingsalternatieven en Meest Milieuvriendelijk Alternatief

Voor de overgebleven locatie(s) moeten inrichtingsalternatieven worden beschreven. Per locatie wordt een meest milieuvriendelijk alternatief ontwikkeld door optimalisatie per locatie. Deze optimalisatie moet zich niet alleen toespitsen op bijvoorbeeld bedrijfseconomische of verkeerskundige aspecten, maar met name op de hieronder genoemde milieuaspecten, zodat gekomen wordt tot een meest milieuvriendelijke inrichtingsvariant per locatie. Door vergelijking van deze locatie-MMA's wordt het uiteindelijke MMA gevonden. Als de inrichtingsalternatieven per locatie voldoen aan de duurzaamheidseisen die zijn gesteld, kan het MMA per locatie worden gevonden door een verdere optimalisatie van de inrichtingsaspecten die hieronder worden genoemd.

Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven. Bij de inrichtingsalternatieven moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen (zie par. 2.3 van dit advies in verband met de eisen die het SGR stelt).

De inrichtingsalternatieven zijn de invulling van het ambitieniveau van de initiatiefnemer voor de onderstaande aspecten, waarbij het MMA gebaseerd is op het maximale ambitieniveau:

- de verkeersaantrekkende werking (woon- en werkverkeer en vrachtvervoer in de aanleg- en in de exploitatiefase;
- de ontsluitingsstructuur en interne infrastructuur;

- als transport van gevaarlijke stoffen is voorzien, de bijbehorende transportroute;
- het beleid voor openbaar vervoer en langzaam verkeer en de daaruit afgeleide inrichtingsmaatregelen;
- de landschappelijke en ecologische inpassing; de hoogte van de aan te leggen gebouwen, de wijze van aanleg (peil-beheersing, grondverzet, leidingen e.d.);
- voorkomen of beperken van (blijvende) veranderingen in grondwaterstanden en grondwaterstromingen in nabijgelegen gevoelige gebieden door aanleg, inrichting en gebruik van het bedrijventerrein¹³;
- compensatie van natuurwaarden die verloren gaan als gevolg van de aanleg van het bedrijventerrein (zie hoofdstuk 4 van dit advies voor de relevante waarden);
- maatregelen ter bevordering van intensief dan wel meervoudig ruimtegebruik;
- maatregelen ter vermindering van het gebruik van water, energie en grondstoffen;
- voorzieningen om verontreiniging van bodem, grond- en oppervlaktewater te voorkomen;
- maatregelen ter voorkoming van verandering van de grondwaterstand en ter voorkoming van de verandering van de watervoerendheid en stroomsnelheid in ecologisch waardevolle wateren;
- maatregelen om vermindering van infiltratie in de bodem en versnelling van de afvoer te voorkomen;
- maatregelen (milieuzonering) voor het beperken van de hinder en zo min mogelijk aantasten van de leefbaarheid in de omgeving;
- inpassing van eventuele ecologische verbindingzones¹⁴.

De informatie over deze aspecten moet relevant zijn voor de locatiekeuze en voor het sturen van de inrichtingseisen in het bestemmingsplan, met het oog op het realiseren van een duurzame inrichting. Indien informatie nog niet bekend is in dit stadium van de planvorming, kan worden uitgegaan van de uitgangspunten volgens de VNG-categorieën.

3.3 Nulalternatief

Gezien de doelen van de initiatiefnemer is het nul-alternatief geen reëel alternatief. Daarom kan worden volstaan met de beschrijving van de bestaande toestand en de autonome ontwikkeling van het milieu als referentie voor de milieugevolgen van het RBT.

¹³ Zie ook inspraakreactie 199, bijlage 4.

¹⁴Vele inspraakreacties gaan in op de ecologische verbindingzones die zijn geprojecteerd in de zoekgebieden (o.a. de nrs. 180, 118, 161, 163 en 216).

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND AUTONOME ONTWIKKELING EN MILIEUGEVOLGEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of een van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locaties en omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals gebieden in de EHS, ecologische verbindingen, (grond)waterbeschermingsgebieden, stiltegebieden, waardevolle cultuurlandschappen, landgoederen, kleinschalige bos- en landschapselementen en beken (ook buiten de EHS).

Het MER dient een kaart en een beschrijving (van de aard en omvang) te bevatten van alle (bestaande of geplande) geluidgevoelige bestemmingen in het studiegebied. Het bestaande achtergrondgeluidniveau inclusief de autonome ontwikkeling daarvan (met autonome groei en/of sanering) dient conform het gevraagde in hoofdstuk 5 te worden beschreven.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken;

- de gehanteerde methodiek bij het opstellen van de verkeers- en vervoersprognoses moet worden beschreven.

4.1 Bodem, grond- en oppervlaktewater

In Twente is sprake van een complexe situatie ten aanzien van abiotische en biotische gegevens. Er is een directie samenhang tussen waterhuishouding, bodemsamenstelling en reliëf enerzijds en natuur en landschap anderzijds. De beschrijving van onderstaande abiotische aspecten moet zich richten op het detailniveau dat noodzakelijk is om deze samenhang inzichtelijk te maken. Modelleringen zijn daarvoor niet noodzakelijk.

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Beschrijf:

- de geohydrologische, geomorfologische en bodemkundige situatie;
- grondwaterstanden, stijghoogten en –stromingsrichtingen;
- ligging kwel en infiltratie gebieden;
- waterhuishouding, te weten ligging watergangen streefpeilen, stromingsrichtingen en voor ecologisch waardevolle wateren de watervoerendheid en de stroomsnelheid;
- de neerslagafvoer karakteristiek van het gebied.

Milieugevolgen

Voor bodem en water dient aandacht besteed te worden aan de effecten zowel op de locatie als in het beneden- of bovenstroomse gebied.

Beschrijf kwantitatief:

- de invloed op grondwaterstanden en stijghoogten;
- de invloed op de grondwateraanvulling;
- de invloed op de waterhuishouding;
- de invloed op de watervoerendheid en de stroomsnelheid in waterlopen met hoge ecologische waarden;
- de invloed op de neerslag-afvoer karakteristiek van het gebied.

Beschrijf kwalitatief:

- de invloed op verontreiniging van bodem, grond- en oppervlaktewater;
- de invloed op de bodemopbouw en de geomorfologie.

4.2 Landschap, natuur en cultureel erfgoed

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Beschrijf:

- de ligging van natuurgebieden/bossen en ecologische waardevolle elementen en gebieden¹⁵;

¹⁵Vele reacties gaan in op de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden in de zoekgebieden (o.a. in de nabijheid van Zenderingen en Deurningen, zie onder andere de reacties 161 en 186).

- de plannen voor de aanleg van bosgebieden (aanduiding streekplankaart);
- de ecologische structuur, inclusief (beoogde) ecologische verbindingen en barrières;
- de aanwezigheid van waardevolle plantensoorten, vegetatietypen, fauna-groepen, indicaties m.b.t. de leefomgeving, aanwezigheid van Rode Lijst soorten;
- de typering van de kwaliteit van het ecosysteem op grond van kenmerkendheid, zeldzaamheid, diversiteit;
- de visueel-ruimtelijke kenmerken van de zoekgebieden, zoals mate van openheid, verkavelingspatroon, kleinschalige hoogteverschillen (geomorfologie) en begroeiingselementen;
- de historisch-geografisch (oude boerderijen, essen, onverharde wegen, monumenten) en archeologisch waardevolle objecten en patronen¹⁶.

Milieugevolgen

Beschrijf:

- de achteruitgang van de kwaliteit van het leefmilieu voor flora en fauna door tijdelijke of permanente verandering van abiotische omstandigheden;
- de verdwijning van leefgebied inclusief levensgemeenschappen (flora en fauna);
- de verstoring door geluidsbelasting, verontreiniging en licht;
- de effecten op bestaande natuur (flora, fauna) en ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe natuur (inclusief ecologische verbindingzones);
- de landschappelijke gevolgen (visueel, structuren) van de voorgenomen activiteit (door middel van aanzichtstekeningen en fotomontages);
- de gevolgen voor historisch geografische en archeologisch waardevolle objecten en patronen.

4.3 Woon- en leefmilieu

De bestaande toestand en de autonome ontwikkeling

De beschrijving van de bestaande toestand en de autonome ontwikkeling moet rekening houden met ontwikkelingen ten aanzien van kleinschalige woningbouw en bedrijfsterreinen. Het MER moet inzicht bieden in:

- de huidige intensiteiten in personen- en vrachtvervoer en het gebruik van het openbaar vervoer, voor spitsuren en etmaal. Ga hierbij uit van de wegen waarop een toe- of afname van het verkeer van meer dan 20% te verwachten is;
- het aantal woningen met een geluidsbelasting boven de 50, 55 en 60 dB(A) (industrielawaai en verkeerslawaai¹⁷ apart);

¹⁶ Inspraakreactie 162 wijst op het ontbreken van Rijksmonumenten in de informatie in de startnotitie, en op de archeologische waarden van de Zenderense Es. De Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (zie reactie 100) wijst op de aanwezigheid van zones met een middelhoge en hoge archeologische verwachtingswaarde en geeft het belang aan van een vroegtijdig onderzoek om de daadwerkelijke archeologische waarde vast te stellen. De Commissie adviseert de resultaten van dit onderzoek in het MER op te nemen.

- het geluidsbelast oppervlak recreatie- en natuurgebied boven de 45 c.q. 40 dB(A);
- de luchtkwaliteit (NO_x en fijn stof);
- de huidige knelpunten ten aanzien van de verkeersveiligheid, externe veiligheid¹⁸ en/ of sociale veiligheid.

Milieugevolgen

Het MER moet inzicht geven in:

- (een indicatie van) de veranderingen in de verkeersintensiteit voor personen- en vrachtvervoer (weg, spoor, schip en vliegtuig);
- (een indicatie van) de gevolgen van de toename van het wegverkeer en voor zo ver relevant de gevolgen van industriële activiteiten voor de geluidshinder (aantallen gehinderden, geluidsbelast oppervlak en geluidsbelasting op woningen);
- (een indicatie van) de verandering van de luchtkwaliteit (NO_x en fijn stof) als gevolg van industriële activiteiten en verkeer, getoetst aan de normen in de uitvoeringsbesluiten luchtkwaliteit en het VNG-handboek locatiebeleid bedrijventerreinen;
- de geluids-, trillings- en stofoverlast in de aanlegfase;
- de toename of afname van de verkeersveiligheid, externe veiligheid en sociale veiligheid;
- het te amoveren aantal woningen en landbouwbedrijven en de mogelijkheden tot herhuisvesting;
- gevolgen voor de bereikbaarheid van voorzieningen;
- de sociale gevolgen voor de omringende lokale leefgemeenschappen¹⁹.

¹⁷ Dit zijn achtereenvolgens de voorkeurswaarde industrielawaai voor bestaande woningen, de maximale ontheffing industrielawaai voor geprojecteerde of nieuw te projecteren woningen en de maximale ontheffing industrielawaai voor aanwezige dan wel in aanbouw zijnde woningen.

¹⁸ In dit verband wijst de Commissie ook op de veiligheidsaspecten en de ontwerpisen die voortkomen die zijn gerelateerd aan de aanwezigheid van gasleidingen en gasmeet-, regel- en ontvangststations (zie inspraakreactie 129, bijlage 4) en aan de aanwezigheid van de vliegbasis Twente (zie inspraakreactie 147, bijlage 4).

¹⁹ Vele inspraakreacties wijzen op de grote sociale gevolgen voor de bewoners in het gebied (onder andere de reacties 166, 194, 214 en 174). Ook tijdens het locatiebezoek van de Commissie voor de m.e.r. is aangeduid dat de gevolgen voor de leefbaarheid groot zijn. De Commissie adviseert aan deze gevolgen in het MER aandacht te besteden en deze ook te betrekken bij de vergelijking van de alternatieven.

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

De vergelijking vindt plaats aan de hand van de toetsingscriteria zoals aangegeven in paragraaf 2.2 van dit advies.

6. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Gedeputeerde Staten van Overijssel moet bij het besluit over het streekplan aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft. De evaluatie kan zich met name richten op de vraag of het project voldoet aan de gestelde (milieu)-randvoorwaarden en of gevoelige objecten in de omgeving van het RBT zijn gespaard.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen²⁰.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;

²⁰Inspraakreactie 184 geeft aan dat de begrenzing van het landgoed Twickel niet juist op kaart is aangegeven. De Commissie adviseert dit in het MER te corrigeren.

- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.